

ВИСШЕ ВОЕННОМОРСКО УЧИЛИЩЕ "Н. Й. ВАПЦАРОВ"
9002 Варна, ул. "В. Друмев" №73, тел. 052/632-015, факс 052/303-163

"FILII MARIS SUMUS"

Катедра „Организация и управление на военните
формирования на тактическо ниво”

ЖИВКО СТЕФАНОВ ЙОРДАНОВ

**УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ
ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ И ДРУГИТЕ ДЪРЖАВНИ ОРГАНИ В
ИНТЕРЕС НА ВЪТРЕШНАТА СИГУРНОСТ НА СТРАНАТА**

Професионално направление ”Национална сигурност”, специалност
„Военнополитически аспекти на морската сигурност”

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на

ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

За придобиване на образователната и научна степен
„ДОКТОР”

Научен ръководител:

ДОЦ. Д-Р. НИКОЛА ЛЮДМИЛОВ СТОЯНОВ

Варна 2020

Данни за дисертационния труд:

Брой на страниците – 163 страници

Основен текст – 109 страници

Брой на литературните източници – 103

Брой на фигурите – 9

Брой на таблиците – 36

Брой на приложенията – 10

Брой на публикациите на автора по темата на дисертационния труд – 4

Защитата на дисертационния труд ще се състои на _____ от _____ ч. в зала № _____ на ВВМУ „Н Й Вапцаров“.

Рецензиите и становищата на членовете на научното жури и автореферата са публикувани в сайта на училището <http://www.naval-acad.bg/Bg/konkursi-proceduri/arhiv-20-d/JYordanov/JYordanov.htm>

Материалите по защитата са на разположение на интересуващите се в стая № 1507 на ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“, тел. 052552244

Адрес: гр. Варна, ул. „Васил Друмев“ № 73

**ВИСШЕ ВОЕННОМОРСКО УЧИЛИЩЕ „НИКОЛА ЙОНКОВ
ВАПЦАРОВ”**

ФАКУЛТЕТ „НАВИГАЦИОНЕН”

**Катедра „Организация и управление на военните формирования
на тактическо ниво”**

ЖИВКО СТЕФАНОВ ЙОРДАНОВ

**УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО МЕЖДУ
ВЪОРЪЖЕНИТЕ СИЛИ И ДРУГИТЕ ДЪРЖАВНИ ОРГАНИ В
ИНТЕРЕС НА ВЪТРЕШНАТА СИГУРНОСТ НА СТРАНАТА**

Професионално направление ”Национална сигурност”, специалност
„Военнополитически аспекти на морската сигурност”

АВТОРЕФЕРАТ

на

ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД

За придобиване на образователната и научна степен
„ДОКТОР”

Научен ръководител:

ДОЦ. Д-Р. НИКОЛА ЛЮДМИЛОВ СТОЯНОВ

Варна 2020

Докторантът работи във ВМС и е зачислен в катедра „Организация и управление на тактическите подразделения от ВМС” при факултет „Навигационен” на ВВМУ „Н. Й. Вапцаров” със заповед на Министъра на отбраната № ОХ – 887/31.10.2018г.

Форма на обучение – на самостоятелна подготовка.

Изследванията от дисертационния труд са извършени във военни формирования от Българската армия, формирования от структурите на МВР, Министерство на транспорта и други институции.

Дисертационният труд е обсъден на катедрен съвет и е насочен за защита от катедра „Организация и управление на тактическите подразделения от ВМС”, при факултет „Навигационен” на ВВМУ „Н. Й. Вапцаров” с протокол № 9/01.06.2020г. в съответствие с чл. 5, ал. 1 на Закона за развитие на академичните кадри.

Автор: к-н III р. инж. Живко Стефанов Йорданов

Заглавия: Усъвършенстване на взаимодействието между въоръжените сили и другите държавни органи в интерес на вътрешната сигурност на страната

Тираж: 20

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

През 90-те години на XX век в световен мащаб настъпиха редица политически, социални и културни промени, които значително повлияха на средата за сигурност. Тези събития съществено промениха схващанията за използване на въоръжените сили, което доведе до тяхната реорганизация. Първоначално беше възприета идеята, че разпадането на двуполусния модел и краят на блоковото противопоставяне ще доведат до световен мир и глобализация, поради което ще се постигне едно изключително високо ниво на сигурност в световен мащаб. Вместо това обаче, настъпиха редица събития във военно, политическо и икономическо отношение. Паралелно с това започна бурно развитие на комуникациите и информационните технологии. Тези фактори доведоха до изменение в търговските, социалните и културните взаимоотношения както между отделните индивиди, национални, транснационални и международни организации, така и между различните държави, което направи света доста по-несигурно място. Понятията „риск“, „заплаха“ и „конфликт“ придобиха нови значения, като навлязоха в различни измерения на човешкия живот.

Доста често в един конфликт, поради липса на човешки и технически ресурси на противопоставящите се страни или поради липса на политическа и обществена подкрепа за постигане на целите на страните, широко се използват: бомбени атентати; покушения срещу видни личности и политици; репресии срещу цивилното население; нападение над стратегически обекти или опити за сиване на икономическия, политическия, административен и друг потенциал на определена държава. Поради тези причини основната заплаха за сигурността не е от война и физическо унищожение на населението, а е насочена срещу икономиката на страната, вътрешнополитическата обстановка, социалната, здравната, съдебната и други политически, икономически и социални системи, необходими за нормалното функциониране на държавата. По този начин фокусът на заплахите за националната сигурност бързо се измести от заплахи за междудържавни военни конфликти с висока и средна интензивност към заплахи за вътрешната сигурност на страната, които могат да принудят всяка държава да изпадне в състояние на криза.

Актуалността на темата се определя от факта, че анализът на проявилите се през последните години заплахи в световен мащаб показва, че рискът за вътрешната сигурност постоянно нараства. Освен това действията на добре организирани, подготвени и оборудвани групи лица, разполагащи с достатъчно ресурси, със стройна и гъвкава организация,

подкрепяни от чужди държави, международни групи или транснационални престъпни формирования, застрашават вътрешната сигурност на страната, до степен, при която възникнала вътрешнодържавна криза може да прерасне във военен конфликт. Заедно с техните стратегически политически, религиозни, идеологически или други цели, разглеждаме заплахите от техните действия като особена форма на противодържавна дейност, с висока степен на обществена опасност, осъществявана срещу конституционния ред в страната. В такава ситуация правоохранителните органи невинаги са способни самостоятелно да противодействат на заплахата, което налага използването на специализирани полицейски сили, а при недостиг на сили и средства – и на военни формирования от редовната армия, които чрез съвместни действия да овладеят възникналата криза и да защитят вътрешната сигурност на страната.

Използвани източници

В хода на изследването са използвани и анализирани източници от различен характер:

- Книги и статии в специализирания печат и интернет;
- Нормативни и административни актове регламентиращи дейностите и правомощията на различните органи и институции в системата за защита на националната сигурност на Република България;
- Нормативни и административни актове, бойни устави и други документи регламентиращи дейността на въоръжените сили;
- Стратегии за национална сигурност и концепции за използване на въоръжените сили в защита на вътрешната сигурност на различни държави(САЩ, Русия, Англия, Франция, Германия, Турция);
- Резултати от проведено емпирично изследване на взаимодействието между въоръжените сили и останалите институции участници в системата за национална сигурност;

От анализа на публикациите и съществуващите документи регламентиращи взаимодействието между въоръжените сили и останалите институции в интерес на вътрешната сигурност на Република България могат да се направят следните изводи:

1. Въоръжените сили на държавата като основен елемент от системата за защита на нейната национална сигурност винаги участват при разрешаване на кризи възникнали в резултат на различни заплахи.
2. При недостиг на сили и средства за защита на вътрешната сигурност на страната военните формирания могат да окажат помощ и съдействие на отговорните институции при защита на вътрешната сигурност.
3. Анализът на нормативните актове и литературните източници показва, че съществуват непълноти в правно-нормативната база относно организацията на взаимодействието между въоръжените сили и останалите институции при участие в съвместна операция по защита на вътрешната сигурност.
4. При изпълнение на съвместни операции между органите на различните държавни институции и въоръжените сили липсва предварително съгласуване по цел, време и задачи, с което е нарушен един от основните принципи на военното изкуство взаимодействието между различните участници.

Тези изводи водят до логичното заключение, че на настоящия етап липсва теоретично обоснована концептуална рамка, която да осигури своевременното и правилно използване на въоръжените сили в операции за защита на вътрешната сигурност въз основа и в изпълнение на закона.

Обект на изследване в дисертационния труд е системата за защита на националната сигурност на страната.

Предмет на изследване в дисертационния труд са: процесите и способите за осъществяване на взаимодействие между въоръжените сили и другите държавни органи, при взаимодействие и в интерес на вътрешната сигурност на страната.

Целта на дисертационния труд е да изследва същността на взаимодействието между въоръжените сили и другите държавни институции при противодействие на заплахи за вътрешната сигурност на Република България и да предложи пътища за усъвършенстване на това взаимодействие в бъдеще. За постигането на тази цел в процеса на работа се решават следните **основни научноизследователски задачи**:

1. Анализ на същността и съдържанието на защитата на вътрешната сигурност на страната и мястото на въоръжените сили в нея.

2. Изследване на състоянието на взаимодействието между въоръжените сили и другите държавни органи за защита на вътрешната сигурност на страната.

3. Очертаване на основните насоки за подобряване на взаимодействието между въоръжените сили и другите държавни органи за защита на вътрешната сигурност на страната.

Работна хипотеза на изследването е при възникване на кризи с висока интензивност, когато се изисква максимално напрежение на силите на отговорните институции и се стигне до недостиг на възможности и средства за защита на вътрешната сигурност на Република България, е необходимо да вземат участие и въоръжените сили. Участието на въоръжените сили в такава съвместна операция е силно затруднено поради нарушено взаимодействие, породено от допуснати непълноти в правно-нормативната база, организационна и оперативна несъвместимост.

Ограничения на изследването

Имайки предвид многопосочността на изследването на взаимодействието между въоръжените сили и другите държавни органи при защита на вътрешната сигурност на страната, при решаване на поставените основни задачи са наложени следните **ограничения**:

- Изследва се взаимодействието между въоръжените сили и други държавни органи само в мирно време.
- Разглежда се само дейността по предотвратяване или отстраняване на вътрешнодържавни кризи, породени от заплахи за вътрешната сигурност.
- Не се разглежда киберсигурността поради спецификата на нейния предмет.
- В изследването се използва само неклассифицирана информация.

Методи на изследването:

За постигане на целта на изследването ще бъдат използвани общонаучни методи – формална логика с нейните способности, индукция, дедукция и аналогия; анализ, синтез, сравнение, обобщение, типизация, абстракция, наблюдение и статистически методи за обработване и анализ на събраните емпирични данни и методи за изследване в правото – правно-догматичния метод, сравнително-правният анализ и правно-историческия анализ.

За оформяне на списъка с използваните литературни източници и библиографското цитиране е използван действащия стандарт ISO 690/2011 (Български институт за стандартизация, София, 18.01.2012г.)

II. СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Структура на дисертационния труд

Структурно изследването е организирано в увод, три глави, общи изводи и препоръки и използвана литература. Дисертацията обхваща 163 страници като основният текст е 109 страници, приложения 51 страници с включени 9 фигури, 36 таблици и 103 литературни източника. Номерацията на фигурите и графиките в автореферата съответстват на тези в дисертацията.

Съдържание на дисертационния труд

В увода е отразена общата концепция на научното изследване. В него са обосновани актуалността и значимостта на темата. Формулирани са обектът, предметът, целта и задачите, като са изложени основните подходи, методи и ограничения в изследването.

ПЪРВА ГЛАВА: Основи на защитата на вътрешната сигурност

Първа глава е посветена на теорията за защита на националната сигурност на Република България и на дефиниране на понятието вътрешна сигурност и определяне на заплахите за нея, както и ролята и мястото на въоръжените сили в тази система. Съдържанието на глава първа обхваща исторически преглед и еволюция на понятието „национална сигурност”, разглеждане на основните рискове и заплахи за сигурността на Република България и ролята и мястото на взаимодействието между институциите с което е решена първата научно-изследователска задача в дисертацията.

1.1. Вътрешната сигурност като аспект на националната сигурност:

Първият параграф е посветен на изучаване на понятието национална сигурност и дефиниране на понятията „вътрешна сигурност” и „външна сигурност” на Република България, които да послужат за целите на настоящото изследване. Разгледани са подробно характеристиките на понятието национална сигурност и заплахите за националната сигурност на Република България.

1.1.1. Понятие за национална сигурност

Понятието „национална сигурност“ е едно от най-дискутираните понятия, като за него съществуват десетки определения, в зависимост от целите, за които се използва. Така например според Бончо Асенов и Петко

Кипров, в тяхната книга „Контраразузнаването“, **националната сигурност** включва в себе си онези политически, икономически, военни, социални, правни, екологични и други фактори и условия, които в своята съвкупност гарантират защитата на целостта на държавата, стабилността на обществото и правата на гражданите в страната.

Според професор Димитър Йончев, понятието **сигурност** означава **състояние на задоволителен контрол над въздействията върху присъствието**. Флотилен адмирал, професор д.в.н. Боян Медникаров в своето изследване „Защита на морския суверенитет“ анализира това определение и определя сигурността като състояние, при което една система е способна да отрази рисковете и заплахите за нейното съществуване, при което можем да кажем, че се намира в относително стабилно състояние.

Професор Николай Слатински в своята книга „Що е сигурност“ прави задълбочен анализ на зараждането и развитието на понятието „национална сигурност“, разглеждайки подробно понятията, възприети в различни страни и наддържавни организации. Като пример може да се посочи определението дадено от експерти на ООН през 1986 г.: *„Сигурността е състояние, в което държавите считат, че не съществува опасност от въоръжено нападение, политически натиск или икономическа принуда, така че да са способни свободно да осъществяват своето свободно развитие и прогрес“*. Освен това професор Н. Слатински прави подробен анализ на развитието на понятието „национална сигурност“ в Република България като проследява неговата „еволуция“ както в научната литература, така и в основните нормативни и административни актове, регламентиращи дейностите по защита на националната сигурност.

За целите на настоящото изследване ще се използва легалното определение посочено в чл. 2 на ЗУФСЗНС¹ според който **национална сигурност** е динамично състояние на обществото и държавата, при което са защитени териториалната цялост, суверенитетът и конституционно установеният ред на страната, когато са гарантирани демократичното функциониране на институциите и основните права и свободи на гражданите, в резултат на което нацията запазва и увеличава своето благосъстояние и се развива, както и когато страната успешно защитава националните си интереси и реализира националните си приоритети.

---

¹ Закон за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност, обн. ДВ. бр.61 от 11 Август 2015г., изм. ДВ. бр.94 от 13 Ноември 2018г.

1.1.2. Дефиниране на понятията външна и вътрешна сигурност

Според приетата през 2018г. Стратегия за национална сигурност на Република България² рисковете и заплахите за националната сигурност се делят на две групи: външни и вътрешни.

Външни рискове и заплахи за националната ни сигурност.

Основните външни рискове и заплахи за националната сигурност могат да се синтезират в няколко направления:

- засилващото се въздействие на недържавни структури, в това число икономически, религиозни, миграционни, проблемите на бедността и развитието, както и промяната на климата;
- международният тероризъм и разпространението на оръжия за масово унищожение, регионалните конфликти;
- трансграничната организирана престъпност е една от главните заплахи за сигурността и демократичните основи на обществото;
- киберпрестъпността, която може да доведе до криза чрез затрудняване и/или блокиране на системи или отделни компоненти;
- миграционният натиск върху страната;
- опасностите за екологичната сигурност произтичат от промишлени аварии и трансгранично замърсяване;
- бързото разпространяване на инфекциозни заболявания и епидемии в световен мащаб, излага на риск държавите и техните граждани;
- заплахата за енергийната сигурност на страната;
- опитите за етническо противопоставяне на държавите в региона.

Рискове и заплахи за вътрешната сигурност.

Основните рискове и заплахи за вътрешната сигурност на страната могат да се обобщят в няколко направления:

- задълбочаващата се демографска криза в страната;
- влошаване на здравния статус на населението;
- високото ниво на общата престъпност и тежките престъпления;
- корупцията остава един от основните проблеми на съвременното българско общество, тъй като засилва потенциала на организираната престъпност, уронва авторитета на властите, отслабва тяхното функциониране и компрометира провежданите реформи в основните сфери на обществения живот;
- социалната изолация и маргинализацията на някои общности, увеличават риска за тяхната радикализация;

---

² Актуализирана стратегия за национална сигурност – приета с решение на НС от 14.03.2018г., обн. ДВ. бр. 26, от 23.03.2018г.

- пропуските в контрола в сферата на търговията и потреблението с акцизни стоки създават възможности за опити за финансови измами, контрабанда на стоки, трафик на хора и изпиране на пари;
- незадоволителното състояние на транспортната, енергийната и комуникационната инфраструктура, недостигът на публични финансови средства и неефективното им управление;
- сивата икономика и опитите за изкривяване на пазарните механизми ограничават стопанската инициатива и влошава инвестиционният климат;
- съществен конфликтен потенциал съдържат социалната несигурност и рязко изразената социална диференциация;
- намалява качеството на образованието и нараства броят на гражданите, които не са обхванати от системата на задължителното образование;
- рисковете за екологичната сигурност произтичащи от замърсяване на почвата, водата и въздуха, унищожаване на природни ресурси в резултат на стопанска дейност и занижен контрол;
- предизвикателства при осигуряване защитата на стратегически обекти и дейности, в т.ч. информационни системи от критично за обществото и държавата значение.

Следователно от посочените в стратегията стратегически интереси на Република България, от описаните в нея рискове и заплахи, както и от описаните основни характеристики на понятието **национална сигурност** следва, че то може да бъде разглеждано като съвкупност от два неразривно свързани по между си компонента. Първият компонент може да се дефинира като **външна сигурност**, а вторият компонент може да се дефинира като **вътрешна сигурност**, която представлява *динамично състояние на държавата и обществото, при което са защитени суверенитета на държавата и законно установеният в страната правов ред, когато са гарантирани демократичното функциониране на институциите и основните права и свободи на гражданите, в резултат на което нацията запазва и увеличава своето благосъстояние и се развива.*

1.1.3. Основни характеристики на вътрешната сигурност на страната

Въпреки, че стратегията за национална сигурност се опитва да дефинира заплахите за вътрешната и външната сигурност на страната в наши дни тези заплахи взаимно се преплитат и оказват комплексно негативно влияние във всички сфери на обществения живот. Това застрашава в значителна степен националната сигурност. Така например дефинираните

заплахи за външната сигурност като международния тероризъм и разпространението на оръжия за масово унищожение, оказват изключително негативно влияние и върху вътрешната сигурност, поради факта, че извършването на терористичен акт в страната е тясно свързано с извършването на други престъпления по време на неговата подготовка. Освен това терористичните атаки в трети страни се използват за оказване на политически натиск върху страните участнички в конфликта, привличане на поддръжници сред цивилното население, придобиване на финансови средства и др.

Миграцията има пряко отношение към терористичната заплаха, криминалната заплаха и заплахата за нарушаване на вътрешният ред в страната. Нерешаването на проблемите, довели до миграция, води до тяхното пренасяне от страната на произход към страните на новите им местонахождения.

Като пример за дефинирана заплаха за вътрешната сигурност, добила застрашителни размери за националната сигурност, е високото ниво на общата престъпност и тежките престъпления. Престъпността е в размери, при които се разпространява извън границата на страната и се е разраснала до степен на транснационални организирани престъпни групи.

Рискът за събъждането, на която и да е от горепосочените заплахи се увеличава и от факта, че са свързани по между си по начин, наречен „Ефект на доминото“. Смисълът на ефекта е в това, че възникването на една от тези заплахи, под въздействие на различни фактори или преднамерена човешка дейност, може да доведе до верига от събития, които активизират други заплахи в относително един и същ период от време (това са т. нар. хибридни заплахи³), което да създаде необходимост от съвременни и решителни съвместни действия на различните институции при максимално напрежение на силите с цел отстраняване на заплахите, ликвидиране на последствията и гарантиране на националната сигурност.

---

³ Хибридните заплахи включват киберзаплахи, сценарии на асиметрични конфликти с ниска интензивност, глобален тероризъм, пиратство, незаконна миграция (Европейска мигрантска криза), корупция, етнически и религиозни конфликти, демографски предизвикателства, транснационална организирана престъпност, проблеми на глобализацията и разпространение на оръжия за масово унищожаване. Източник: Държавна Комисия по Сигурността на Информацията. *Рискови фактори за интереситена Република България в областта на защитата на класифицираната информация* online [видяно 01.03.2020г.] достъпно <http://www.dksi.bg/NR/rdonlyres/DEE69DD5-3CDA-43D0-A753-D7A2AB4E663B/0/РисковезаинтереситенаРБългария.pdf>

1.2. Организиране на защитата на вътрешната сигурност на страната

Във втория параграф е отразена основната организация на системата за защита на вътрешната сигурност в страната и са посочени основните нейни елементи, техните функции и задачи.

1.3. Основи на взаимодействието при защита на вътрешната сигурност на страната.

Имайки предвид, че системата за защита на националната сигурност е сложна социална система, елементите в нея трябва да си взаимодействат непрекъснато за постигане на общата цел.

Освен това взаимодействието е основен принцип на военното изкуство, който изисква съгласуване, на действията на различните органи и институции, по цел, място, време и задачи за да бъде гарантиран успеха на дейностите по защита на националната сигурност.

В резултат на решаване на първата научно-изследователска задача са направени следните изводи:

1. За целта на настоящото изследване от характеристиките на легалното определение за национална сигурност, посочено в Закона за управление и функциониране на системата за защита на националната сигурност, обнародван в „Държавен вестник“, бр. 61 от 11 август 2015 г., ще дефинираме понятието „вътрешна сигурност“ като: *динамично състояние на държавата и обществото, при което са защитени суверенитетът на държавата и законноустановения в страната правов ред, когато са гарантирани демократичното функциониране на институциите и основните права и свободи на гражданите, в резултат на което нацията запазва и увеличава своето благосъстояние и се развива.*

2. Анализът на заплахите за националната сигурност, направен в точка втора от настоящата глава, показва, че в съвременните условия на глобализация и бурно развитие на информационните технологии в обществото, външните заплахи за националната сигурност и заплахите за вътрешната сигурност се преплитат. Това оказва негативно влияние от възникналите рискове и заплахи за вътрешната сигурност и може да доведе до състояние на повишена заплахата за защита на териториалната цялост и националния суверенитет на страната.

3. Съществуват противоречия и празноти в нормативната база, като дублиране на понятия, липса на съгласуваност между отделните органи и институции, нормативен дефицит за регламентирането на извършване на определени действия от различните органи в една и съща ситуация. Това води до нарушаване на основен принцип на военното изкуство –

взаимодействието, което пречи на изпълнението на съвместните операции между въоръжените сили и другите органи за сигурност и поставя техния успех под съмнение.

ВТОРА ГЛАВА: Изследване на взаимодействието между елементите на системата за защита на вътрешната сигурност.

Съдържанието на втора глава обхваща оценка и анализ на фактическото състояние на взаимодействието между въоръжените сили и останалите институции ангажирани със защита на националната сигурност в мирно време. Във втора глава се решава втората научно-изследователска задача.

2.1. Подход за изследване на взаимодействието между въоръжените сили и останалите институции при защита на вътрешната сигурност на Република България

Първият параграф на втората глава е посветен на подхода за изследване на взаимодействието като в него са очертани основните фази и етапи на изследването като неговото планиране, програмиране, изготвяне на необходимите материали и средства за изследване, разработване на социологически модели и подбиране на основните методи на изследване.

Определени са методите за провеждане на изследване които включват:

- Проучване на документи;
- Наблюдение на работата на системата;
- Емпирично социологическо изследване;

За провеждане на емпиричното изследване бяха определени следните емпирични индикатори:

- **познаване** на нормативната база за функциониране на системата за защита на вътрешната сигурност на страната;
- **познаване** на участващите в системата за защита на вътрешната сигурност на страната;
- **познаване** на службите за сигурност (ДАНС, ДАР и т.н.);
- **познаване** на правомощията, функциите и задачите, както собствените така и на останалите участници в системата за защита на вътрешната сигурност;
- **познаване** на специфичните правомощия на въоръжените сили на страната и органите на МВР;
- **наличие** на единни планове за съвместни действия на институциите, при противодействие на кризи и заплахи за вътрешната сигурност на страната;

- **наличие** на постоянен обмен на информация между взаимодействащите структури и наличие на единна комуникационно-информационна система, която да позволява навременен обмен на информация и взаимно оповестяване;

- **съществуване** на единни тактики, техники и процедури, които да бъдат ясни за всички участници в конкретната съвместна операция;

Освен това бяха определени и съответните скали в социологическия въпросник, които да дадат цифрова стойност на определените емпирични индикатори като ще бъдат използвани пет степенни скали с цифрови стойности от 1 до 5 или тристепенни скали с цифрови стойности от 1 до 3 като на пример:

<i>вярно</i>	<i>невярно</i>	<i>не мога да преценя</i>
1	2	3

2.2 Провеждане на изследването на системата за защита на вътрешната сигурност на Република България

След определяне на подхода за изследване на взаимодействието между въоръжените сили и останалите институции следва да се пристъпи към анализ на системата за защита на националната сигурност. Под понятието **система** следва да се разбира интегрална общност от взаимно свързани елементи. Както стана ясно от глава първа, системата за защита на националната сигурност представлява сложна социална система, която има за цел защита на държавата и обществото. Сложната система е съвкупност от взаимосвързани по между си елементи (подсистеми), която притежава свойства, които не са характерни за останалите видове системи.

Поради това за изследване на системата ще използваме **системният подход**, който се използва в изучаването и усъвършенстването на социалните системи. Системният подход се заключава в циклично реверсивното приложение на методите на **анализа и синтеза**, с което се цели получаването на нови знания за работата на системата. Нейните отделни елементи и взаимовръзките между тях е с цел оптимизиране на управлението и подобряване на неговите функции. Това ще рече, че за да изучим системата за защита на вътрешната сигурност, на първо място ще извършим анализ на системата, който ще се изгради върху операцията **декомпозиция**. Това е операцията, при която се отделят съставните части (компоненти, елементи, градивни единици) на дадена същност. Всяка отделна част се интерпретира самостоятелно в околната среда. Тя се изучава, оценява, описва, класифицира и интерпретира в контекста на

причинно следствените връзки, възникващи при нейното взаимодействие с останалите.

Следователно системата за защита на вътрешната сигурност ще бъде декомпозирана на **основните ѝ съставни части**. Те ще бъдат изучени и анализирани поотделно, за да бъдат проучени техните основни механизми на работа и с какво допринасят за постигане на крайната цел на системата. Чрез анализ на нормативната рамка, ще бъдат проследени функционалните връзки между елементите в системата. С метода на **агрегирането**⁴ анализираните елементи на системата и функционалните връзки между тях, ще бъдат свързани в системата. Изследваните цялостни процеси, чрез наблюдение и провеждане на емпиричното изследване, има за цел да установи взаимодействието между елементите на системата и степента на постигане на крайната цел, а именно - защита на вътрешната сигурност. На базата на тези резултати, ще бъдат направени съответните изводи, предложения за оптимизиране и усъвършенстване на системата за защита на националната сигурност.

2.3. Обработка на резултатите и анализ на получените данни.

В третия параграф на втора глава е извършен анализ на получените данни събрани чрез различните методи на изследване.

2.3.1 Анализ на данните от проучените документи и проведеното наблюдение върху системата за защита на националната сигурност.

Резултатите събрани чрез методите на изучаване на документи и наблюдение на системата за национална сигурност показват затруднено взаимодействие поради липса на съгласуване в действията между различните институции, затруднена комуникация, различие в понятийния апарат и др.

Всичко това е в резултат на пропуски в нормативната база които са допуснати в резултат на реформиране на системата за национална сигурност.

2.3.2. Анализ на резултатите от емпиричното изследване

Резултатите от емпиричното изследване са получени от три инструмента за емпирично изследване, което позволи едновременно с получаването на данните те да бъдат верифицирани и съответно да бъдат потвърдени или отхвърлени.

---

⁴ Агрегиране – обединение на различните елементи на една система. (обратното на декомпозиция)

За провеждане на емпиричното изследване беше използван следния инструментариум :

- Провеждане на беседа с участниците в изследването;

Проведените беседи дадоха конкретни резултати относно степента на взаимодействие между институциите и реалната ситуация относно проблемите, които са възникнали в реални ситуации на ниско тактическо ниво. Голям процент от анкетираните посочват като основен проблем липсата на комуникация между различните институции. Непълната съвместимост между свързочните средства – като пример КИС на МО и КИС на МВР, липсата на единни понятия и изключително ограниченият кръг от правомощия на въоръжените сили както и неясните правила за използване на сила при участие в операции по защита на вътрешната сигурност. Като цяло по-голямата част от анкетираните, независимо от институцията, в която работят, изразиха своето становище, че са необходими провеждането на повече съвместни мероприятия като занятия, тренировки и учения. По-добра комуникация между различните институции на различните нива е необходима, за да се подобри разбирането за работата на институциите. Също трябва да се увеличат правомощията на въоръжените сили за участие в операции по защита на вътрешната сигурност и в същото време да се определят ясни правила за употреба на сила..

- Провеждане на анкета от 8 въпроса и причисляване към съответна фокус група със съответен коефициент на тежест в получените данни;

По време на изследването бяха събрани общо 254 анкетни карти, които бяха разделени в три фокус групи. Във фокус група № 1 съгласно методиката бяха определени 68 анкетни карти, на които им беше даден коефициент на истинност 0,5 ($K_t = 0,5$) т.е. данните от техните въпросници следва да бъдат приети с известен резерв. В тази група влизат основно лица, които никога не са изпълнявали съвместни задачи и/или имат изключително малък професионален опит. Във фокус група № 2 бяха определени 120 /сто и двадесет/ анкетни карти, на които им е даден коефициент на истинност 0,7 ($K_t = 0,7$) т.е. данните от техните въпросници следва да бъдат приети за значително по-достоверни от предходната група. За да попаднат лица в тази група е необходимо да имат или голям брой съвместни дейности с други институции, или голям професионален опит, който да им позволява да бъдат запознати със съответната проблематика. В третата фокус група са включени останалите 66 /шестдесет и шест/ анкетни карти на анкетираните, които съчетават в себе си голям професионален опит, участие в съвместни дейности и високо ниво на

познаване на теорията и практиката по въпроса на взаимодействието. Поради тази причина коефициента на истинност в техните въпросници е 0,9 ($K_t = 0,9$).

- Решаване на въпросник от 39 въпроса, с които бяха дадени цифрови стойности и бяха отчетени осемте емпирични индикатора;

Решаването на въпросника показва сходни резултати с тези от проведената беседа с участниците в изследването. Бяха решени и 254 въпросника. Чрез въпросниците бяха определени емпиричните стойности на различните индикатори съгласно методиката, за да бъде доказана или отхвърлена основната хипотеза на изследването.

От таблицата за емпиричен индикатор E_1 – познаване на нормативната база най-много отговори са „не мога да преценя” или „понякога” След като се приложи коефициента на истинност и се осреднят стойностите на индикатора се вижда, че $E_1 = 1 = 28,6\%$ от всички анкетирани. Следователно според анкетиранията лица или не съществуват правни норми, които да регламентират дейностите на органите от системата за защита на вътрешната сигурност, или съществуващите правни норми не се познават в достатъчен обем, който да осигури тяхното прилагане.

ТАБЛИЦА						
С РЕЗУЛТАТИТЕ НА ПЪРВИ ЕМПИРИЧЕН						
ЗА ЕМПИРИЧЕН ИНДИКАТОР "ПОЗНАВАНЕ НА НОРМАТИВНАТА БАЗА"						
	ОТГОВОРИ					
	1	2	3	4	5	
Qt1	32,83	19,80	17,29	6,27	6,52	
Qt2	26,36	18,62	27,48	9,46	6,30	
Qt3	26,61	17,83	26,74	8,53	17,31	
	28,60	18,75	23,84	8,09	10,04	
E1 =	28,60					E1 = 1

По аналогичен начин се изчисляват стойностите на останалите емпирични индикатори. Емпирични индикатори E_2 и E_3 показват познаването на ведомствата, които участват в системата за защита на националната сигурност.

ТАБЛИЦА					
С РЕЗУЛТАТИТЕ НА ВТОРИ ЕМПИРИЧЕН ИНДИКАТОР					
ЗА ЕМПИРИЧЕН ИНДИКАТОР "ПОЗНАВАНЕ НА					
	ОТГОВОРИ				
	1	2	3	4	5
От1	39.39	14.02	23.30		
От2	41.70	10.64	33.36		
От3	56.12	6.84	30.80		
	45.74	10.50	29.15		
E2 =	45,74				E2 = 1

Докато индикатор E_2 показва познаването на органите на различните министерства, а индикатор E_3 показва познаването на специфичните структури като службите за сигурност в Република България.

ТАБЛИЦА						
С РЕЗУЛТАТИТЕ НА ТРЕТИ ЕМПИРИЧЕН						
ЗА ЕМПИРИЧЕН ИНДИКАТОР "ПОЗНАВАНЕ НА						
	ОТГОВОРИ					
	1	2	3	4	5	
От1	19.07	14.43	15.21	11.34	24.74	
От2	12.28	12.87	23.05	17.37	24.10	
От3	8.63	5.58	14.21	12.69	52.99	
	13.33	10.96	17.49	13.80	33.95	
E3					33.95	E3 =

Индикатор $E_2 = 1 = 45,74\%$ от анкетираните, а индикатор $E_3 = 5 = 33,95\%$ от всички анкетираните.

Следващите два индикатора E_4 и E_5 определят до колко анкетираните познават правомощията на различните институции.

ТАБЛИЦА					
С РЕЗУЛТАТИТЕ НА ЧЕТВЪРТИ ЕМПИРИЧЕН					
ЗА ЕМПИРИЧЕН ИНДИКАТОР "ПОЗНАВАНЕ НА ПРАВОМОЩИЯТА..."					
	ОТГОВОРИ				
	1	2	3	4	5
От1	20.75	19.00	39.50		
От2	30.71	17.09	39.03		
От3	51.89	19.39	22.96		
	34.45	18.49	33.83		
E4 =	34.45				E4 = 1

ТАБЛИЦА						
С РЕЗУЛТАТИТЕ НА ПЕТИ ЕМПИРИЧЕН						
ЕМПИРИЧЕН ИНДИКАТОР "ПОЗНАВАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИТЕ						
	ОТГОВОРИ					
	1	2	3	4	5	
От1	18.33	21.95	14.59	14.48	16.06	
От2	12.96	19.31	24.07	16.14	17.20	
От3	8.92	14.42	28.15	19.45	26.16	
	13.40	18.56	22.27	16.69	19.80	
Е5			22.27			Е5 =

Стойностите на тези емпирични индикатори посочени в таблиците показват, че законите на страната дават основни правомощия на различните структури и техните органи, но не дават достатъчно правомощия за изпълнение на специфичните задачи по защита на вътрешната сигурност.

Останалите емпирични индикатори E_6 , E_7 и E_8 имат пряко отношение към взаимодействието между институциите и техните органи на ниско ниво. Индикатор E_6 показва дали има налични съвместни планове между отделните институции за извършване на съвместни дейности при различни кризи за защита на вътрешната сигурност. Стойностите на индикатора $E_6 = 3 = 30,97\%$ (не мога да преценя). Според този индикатор няма разработени планове между различните институции и техните органи, или ако има такива то анкетираните лица не са чували за тях.

ТАБЛИЦА						
С РЕЗУЛТАТИТЕ НА ПЕТИ ЕМПИРИЧЕН						
ЗА ЕМПИРИЧЕН ИНДИКАТОР "НАЛИЧИЕ НА ЕДИННИ ПЛАНОВЕ"						
	ОТГОВОРИ					
	1	2	3	4	5	
От1	28.63	16.79	21.95	5.34	5.34	
От2	26.54	17.76	32.70	4.61	4.39	
От3	34.48	8.81	38.28	5.75	8.43	
	29.88	14.46	30.97	5.23	6.05	
Е6 =			30.97			Е6 = 3

Емпиричният индикатор E_7 показва до каква степен има обмен на информация между различните ведомства и до колко КИС на различните ведомства са съвместими по между си. Резултатите на индикатора $E_7 = 5 = 21,37\%$

ТАБЛИЦА						
С РЕЗУЛТАТИТЕ НА ПЕТИ ЕМПИРИЧЕН						
ЕМПИРИЧЕН ИНДИКАТОР "ПОСТОЯНЕН ОБМЕН НА						
	ОТГОВОРИ					
	1	2	3	4	5	
От1	20.08	18.94	15.72	13.26	16.29	
От2	19.07	16.19	22.84	18.40	16.45	
От3	18.39	8.05	22.61	16.09	31.38	
	19.18	14.39	20.39	15.92	21.37	
E7 =					21.37	E7 = 5

Последният индикатор E_8 показва наличие на единни тактики техники и процедури за общи действия при операции за защита на вътрешната сигурност на Република България както и провеждане на съвместни занятия, учения и тренировки. Резултатите на този индикатор показват, че не се провеждат достатъчно съвместни мероприятия като занятия, учения и тренировки между отделните институции.

ТАБЛИЦА						
С РЕЗУЛТАТИТЕ НА ПЕТИ ЕМПИРИЧЕН						
ЕМПИРИЧЕН ИНДИКАТОР ЕДИННИ ТАКТИКИ, ТЕХНИКИ И						
	ОТГОВОРИ					
	1	2	3	4	5	
От1	25.93	21.61	18.76	10.02	4.91	
От2	23.54	25.96	24.33	10.01	5.72	
От3	25.86	26.86	24.71	13.50	6.08	
	25.11	24.81	22.60	11.18	5.57	
E8 =	25.11					E8 =

Следователно емпиричните индикатори имат следните цифрови стойности:

$$E_1 = 1; E_2 = 1; E_3 = 5; E_4 = 1; E_5 = 3; E_6 = 3; E_7 = 5; E_8 = 1;$$

Стойностите на индикаторите най-много се доближават до третата хипотеза а именно: **съществуват добре урегулирани обществени отношения, с точни правила за взаимодействие, но без здрави взаимовръзки и ясни правомощия на различните органи в системата.**

От решаване на втората изследователска задача могат да бъдат направени следните изводи:

1. От изложените дотук факти може да се направи изводът, че съществуват изградени обществени отношения, засягащи взаимодействието на ВС и останалите институции, въввлечени в процеса за гарантиране на сигурността по силата на правните норми. Те обаче не са изчерпателно урегулирани, поради което липсват ясни и точни правила за взаимодействие. Липсват и здрави взаимовръзки между различните органи в системата.
2. Получените резултати от проведеното изследване потвърждават основната хипотеза, заложена в него, а именно: участието на въоръжените сили в съвместна операция по защита на вътрешната сигурност е силно затруднено поради нарушено взаимодействие, породено от допуснати непълноти в правно-нормативната база, организационна и оперативна несъвместимост.
3. Вследствие на получените резултати може да се направи изводът, че е необходимо да се извърши оптимизация на използване на въоръжените сили в системата за защита на националната сигурност.

ТРЕТА ГЛАВА: Насоки за усъвършенстване на взаимодействието между въоръжените сили и другите държавни органи за защита на вътрешната сигурност на страната.

В третата глава е решена третата научно-изследователска задача.

Основно място в глава трета е отделено на усъвършенстване на концепцията за използване на въоръжените сили в защита на вътрешната сигурност на страната, както и на теоретично обосновано усъвършенстване на нормативната база, тактиките, техниките и процедурите за това.

3.1. Концептуална промяна на възгледите за участието на въоръжените сили в защитата на вътрешната сигурност на страната.

В първия параграф на глава трета са разгледани основните концепции за използване на въоръжените сили в съвместни операции с останалите органи за защита на вътрешната сигурност в различни страни. На тази база и на базата на резултатите от проведените изследвания е предложена нова концепция за използване на въоръжените сили в защита на вътрешната сигурност на страната. Тази концепция следва да бъде усъвършенствана по такъв начин, по който широко се използват въоръжените сили в защита на

вътрешната сигурност без да се нарушава военният потенциал на страната и без да се намесват във вътрешнополитическия живот на държавата.

3.2. Усъвършенстване на нормативната рамка за взаимодействие между въоръжените сили и другите държавни органи при защита на вътрешната сигурност на страната

Във втория параграф на базата на изследваната правно-нормативна база и отчетените пропуски в нея за участие на въоръжените сили в операции по защита на вътрешната сигурност се правят обосновани предложения за усъвършенстване на законовата база и изменение или приемане на качествено нови подзаконови нормативни актове като правилници, наредби и инструкции.

3.3. Усъвършенстване на организацията на въоръжените за подобряване на взаимодействието им с другите държавни органи при защита на вътрешната сигурност на страната.

3.3.1. Подобряване на организацията на заделените сили и средства за участие в операции по защита на вътрешната сигурност на РБ

Поради факта, че в сегашната организация бяха отчетени редица слабости, които не позволяват да се използва напълно потенциала на въоръжените сили за защита на сигурността в мирно време следва да бъде изменена тяхната организация с предвиждането на по-широкото използване на въоръжените сили и провеждането от тях на редица мероприятия за подобряване на бързодействието при отговор на заплаха за вътрешната сигурност.

3.3.2. Подобряване на дейностите във военните формирования с цел повишаване на ефективността на противодействието на заплахите за вътрешната сигурност.

За постигане на по-голямо бързодействие и по-голяма гъвкавост от въоръжените сили при решаване на задачи в защита на вътрешната сигурност е необходимо да се предвидят редица от дейности, които да осигурят своевременното изпълнение на поставените задачи, които ще възникнат по време на криза за вътрешната сигурност. Такива мероприятия и дейности могат да бъдат:

- поддържане на ежедневни дежурни подразделения във формированията и гарнизона с висока степен на готовност;
- събиране на информация от оперативните дежурни за обстановката в гарнизона;

- изграждане и поддържане на комуникации с местните власти и органи на МВР, МП, МТИТС в съответните гарнизони;
- провеждане на обучение на личния състав за провеждане на съвместни мероприятия с органите на МВР, МТИТС и др.

3.3.3. Усъвършенстване на плановете, тактиките, техниките и процедурите.

От проведеното изследване и от изучаването на нормативните актове и регламентиращите документи стана ясно, че има известни различия в планирането и провеждането на операциите в различните органи и институции както и че има съществени различия в тактиките техниките и процедурите и понятийният апарат на различните ведомства. Ето защо е необходимо да се предвиди изготвянето на единни тактики техники и процедури, да се извърши уеднаквяване на понятията и термините за да бъде улеснени дейностите по планирането и комуникацията между институциите.

Освен това прави впечатление, че има разлика в нивата на планиране на операциите. Това до известна степен може да бъде регулирано с усъвършенстване на работата на щабове формиран при решаване на криза за вътрешната сигурност на страната.

3.4. Изводи

1. Усъвършенстването на концепцията и оптимизирането на нормативната база за използване на въоръжените сили следва да улеснят тяхното участие в операции по подпомагане на органите на МВР и останалите институции в съвместни операции по защита на вътрешната сигурност, което да повиши тяхната оперативност и значително да подобри взаимодействието между тях.
2. Въвеждането на дейности като повишаване на комуникацията и оптимизиране на организацията във въоръжените сили и останалите институции ще доведе до подобряване на ефективността на военните формирования, участващи в съвместни операции с органите на МВР.
3. Приемането на точни и ясни инструкции за определяне на дейността на въоръжените сили в съвместни операции по защита на вътрешната сигурност и употребата на оръжие, помощни и специални средства в мирно време, ще регламентира точно правомощията на военнослужещите, така че техните действия да бъдат въз основа и в изпълнение на закона.

ОБЩИ ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

На базата на проведеното изследване са получени следните резултати:

- Посредством емпирично проучване е доказано съществуването на процедурни, технически и организационни проблеми във взаимодействието между въоръжените сили и останалите институции при провеждане на съвместни операции.
- Обосновано са разкрити ролята и мястото на различните институции при решаване на кризи и обезпечаване на националната сигурност на Република България.
- Разкрити са съществуващите правни проблеми при използване на въоръжените сили в съвместни операции по защита на вътрешната сигурност.

Тези резултати на практика обогатяват теоретичните знания в сферата на националната сигурност и създават нова, теоретично обоснована база за усъвършенстване на взаимодействието между въоръжените сили и останалите институции в съвместни операции по защита на вътрешната сигурност. Те са доказателство за постигане на целта на дисертационния труд и потвърждават основната теза, че взаимодействието между въоръжените сили и останалите институции в мирно време е затруднено от различни фактори.

На основата на резултатите от проведеното изследване могат да се направят следните препоръки:

- Да се създаде система от правила за взаимодействие, единни тактики, техники и процедури за участие на въоръжените сили в съвместни операции за защита на вътрешната сигурност, валидни за всички институции.
- Да продължи работата по подобряване на взаимодействието между въоръжените сили и останалите институции в съвместни операции.

III. НАУЧНИ И ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ

1. Научни приноси:

- Извършен е задълбочен и подробен анализ на проблемите на взаимодействието между въоръжените сили и останалите институции участващи в защитата на националната сигурност.
- Проведеното изследване обогатява знанията в сферата на националната сигурност.
- Според експерти труда е новост в областта на сигурността.

2. Научно-приложни приноси:

- Изготвена е методика за изследване на взаимодействието между различните елементи на системата за защита на националната сигурност;
- На базата на изготвената методика е проведено емпирично изследване на състоянието на системата за национална сигурност при решаване на задачи свързани с противодействие на рискове и заплахи за вътрешната сигурност на страната;
- Проведеното изследване потвърди факта, че взаимодействието между въоръжените сили и останалите институции е затруднено поради нормативен дефицит и липса на единни стандартни и процедури.

IV. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД:

1. ЙОРДАНОВ, Ж. *Подход за изследване на взаимодействието между Въоръжените сили и институциите участващи в системата за защита на вътрешната сигурност на страната.* доклад на международна научна конференция в НВУ "В Левски", факултет "А, ПВО и КИС". Шумен: 2017. ISSN: 2367-7902;

2. ЙОРДАНОВ, Ж. *Методика за емпирично изследване на взаимодействието между Въоръжените сили и институциите участващи в системата за защита на вътрешната сигурност на страната.* доклад на научна конференция в НВУ "В Левски", факултет "А, ПВО и КИС". Шумен: 2018г. ISBN: 978-954-9681-89-5;

3. ЙОРДАНОВ, Ж. *Емпирично изследване на взаимодействието между въоръжените сили и останалите институции при защита на вътрешната сигурност на Република България.* доклад на научна конференция „Отбранителни технологии 2019” в НВУ „В. Левски”, факултет „А,ПВО и КИС”. Шумен: 2019. ISSN: 2367-7902;

4. ЙОРДАНОВ, Ж. *Усъвършенстване на организацията на въоръжените сили за подобряване на взаимодействието им с другите държавни органи при защита на вътрешната сигурност на Република България.* доклад на научна конференция, ВВМУ „Н.Й. Вапцаров”. Варна: 2019г. ISBN: 978-619-7428-45-2(978-619-7428-44-5);